

Koffieconsumptie en de kans op levercarcinoom: een meta-analyse

P.A.G. de Klaver's-Hertogenbosch

Verschillende epidemiologische onderzoeken hebben een verband gelegd tussen koffieconsumptie en een verlaagde kans op chronische leverziekten en cirrose. In onderzoek met dieren is bovendien een verlaging van de carcinogenese in de lever door koffie waargenomen. Om het verband tussen koffieconsumptie en levercarcinoom nader te onderzoeken, werd een meta-analyse verricht. Hierbij werd ook onderzocht of bestaande leverziekten hierop van invloed waren.

Met Medline werden artikelen gezocht gepubliceerd vanaf 1966 met de trefwoorden koffie en hepatocellulair carcinoom, leverkanker of leverneoplasma. De literatuurlijsten van de gevonden artikelen werden ook onderzocht. Onderzoeken werden in de analyse opgenomen indien ze cohort- of casecontrolopzet hadden, de onderzochte variabele koffiegebruik was, de uitkomst primaire leverkanker of hepatocellulair carcinoom was en relatieve risico's (of odds ratio's in geval van case-control-onderzoek) met 95% betrouwbaarheidsinterval vermeld waren.

Uiteindelijk werden vier cohort- en vijf casecontrolonderzoeken uit de periode van 2002-2007 gebruikt voor de meta-analyse met 2260 cases en 239.146 controles. Eén onderzoek gebruikte slechts patiënten met chronische hepatitis C. In zes onderzoeken werd aangetoond dat koffie een significant beschermend effect heeft tegen leverkanker.

De meta-analyse vond een verlaging van 43% van de kans op leverkanker (RR 0,57; 95% BI 0,49-0,67) voor iedere extra twee koppen koffie per dag.

De auteurs concluderen dat een verhoging van het koffiegebruik leidt tot een verlaging van de kans op leverkanker, zowel bij mensen zonder als bij mensen met pre-existente leveraandoeningen. Ze geven aan dat 'confounding' een mogelijke beperking van dit onderzoek is. Niet in alle publicaties wordt vermeld of er sprake was van leverziekten bij aanvang. Er is ook een kans op selectieve publicatie, omdat onderzoeken met een negatief resultaat vaak niet worden gepubliceerd.

Het beschermend effect wordt verklaard door de aanwezigheid van anti-oxidanten in koffie, zoals chlorogeen-zuren. Daarnaast is in een onderzoek met dieren aangetoond dat koffie en voornamelijk coffeïne tegen leverschade beschermen. Tot slot wordt de hypothese gesteld dat het beschermend effect misschien wel wordt veroorzaakt door de verminderde kans op type-2-diabetes mellitus door koffiegebruik dat in een eerdere meta-analyse is aangetoond. Diabetes mellitus is in een andere meta-analyse in verband gebracht met hepatocellulair carcinoom.

Belangenverstrengeling: geen.

Literatuur

Larsson S, Wolk A, Coffee consumption and the risk of liver cancer: a meta-analysis. *Gastroenterology* 2007; 132: 1740-45.